

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Голові Національної поліції України
Івану ВИГІВСЬКОМУ

Директору Державного бюро розслідувань
Олексію СУХАЧОВУ
(до відома та реагування у межах
компетенції)

Генеральному прокурору
Андрію КОСТІНУ
(до відома та реагування у межах
компетенції)

Міністру оборони України
Рустему УМЄРОВУ
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною 3 статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань у діяльності Чернігівського районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Чернігівській області (далі – управління поліції, Чернігівське районне управління поліції, Чернігівське РУП ГУНП).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Частиною 3 статті 1 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначено, що тримання осіб, взятих під варту, відповідно до завдань кримінального судочинства здійснюється на принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних правових норм і стандартів поводження з ув'язненими і не може поєднуватися з навмисними діями, що завдають фізичних чи моральних страждань або принижують людську гідність.

Під час здійснення 25.04.2024 відвідування Чернігівського районного управління поліції як місця несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму встановлено, що упродовж 2023-2024 років до

Чернігівського районного управління поліції надійшло 62 повідомлення громадян про можливі неправомірні дії працівників поліції, побиття.

У порушення вимог частини 4 статті 216 КПК України та частини 3 статті 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» керівництвом управління поліції запроваджено негативну практику розгляду відомством повідомлень про можливі кримінальні правопорушення, які, за інформацією заявників (потерпілих), вчинені працівниками поліції без своєчасного та невідкладного інформування відповідного територіального управління Державного бюро розслідувань, а також відповідної реєстрації таких відомостей у Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

За результатами перевірки фактів, викладених у цих зверненнях, працівниками поліції кримінальні провадження не реєструвались, до органів Державного бюро розслідувань інформація та повідомлення не направлялись.

Так, 19.02.2024 надійшло повідомлення від громадянина К., зареєстроване під № 8234 про факт нанесення йому тілесних ушкоджень працівником поліції. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки викладені у заяві факти не підтвердились.

09.06.2023 надійшло повідомлення від громадянина Ф., зареєстроване під № 27073, який повідомив про нанесення йому тілесних ушкоджень працівниками поліції. За результатами розгляду звернення викладені факти побиття працівниками поліції не підтвердились.

Аналогічні порушення виявлено за фактами, зареєстрованими упродовж 2023-2024 року під №№ 4464, 4723, 7638, 8182.... усього 62 звернення.

Крім того, встановлено факти надходження до Чернігівського РУП ГУНП повідомлень від громадян про незаконні дії (побиття) працівниками поліції разом з військовослужбовцями.

Так, 28.01.2023 до чергової частини Чернігівського РУП ГУНП надійшло повідомлення від громадянина А. про його побиття працівником поліції разом з військовослужбовцями (територіальної оборони), яке зареєстроване в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (далі - ЄО) за № 4464.

Аналогічні звернення зареєстровано за №№ 32474 від 07.07.2023, 51655 від 01.10.2023.

За результатами перевірки управління вказані факти не знайшли свого підтвердження, інформація про перевірку законності цих рішень, зокрема органами прокуратури, також відсутня.

Незважаючи на те, що в діях військовослужбовців можуть мати місце адміністративні чи дисциплінарні правопорушення інформація та матеріали органами поліції не передавалась до підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, до функцій якої, відповідно до статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», відноситься попередження, виявлення, припинення кримінальних та

інших правопорушень, вчинених, у тому числі, працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків.

Вказане свідчить про неефективне виконання органами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України функцій, покладених на відомство пунктом 10 статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», в частині забезпечення взаємодії з органами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, у тому числі щодо обміну з ними інформацією для виявлення правопорушень.

Аналогічні факти неналежної взаємодії між працівниками вказаних відомств виявлялись з грудня 2023 року представниками НПМ в роботі підрозділів м. Києва, Волинської та Чернівецької області.

Встановлено факти неналежної організації проведення першочергових дій працівниками поліції при надходженні до органу, підрозділу поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагування на них.

Так, відповідно до вимог КПК України та Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 № 575, у разі, якщо в результаті проведення першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організовує і забезпечує подальшу роботу з розкриття кримінального правопорушення.

У разі виявлення під час проведення оперативно-розшукових заходів ознак кримінального правопорушення керівник оперативного підрозділу невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

За результатами вивчення заяв і повідомлень про можливі кримінальні правопорушення, які надійшли з державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор» (далі – Чернігівський СІЗО) до чергової частини Чернігівського районного управління поліції, встановлено, що за жодним фактом, отримання тілесних ушкоджень (самоушкоджень) не встановлено наявності підстав для внесення відомостей до ЄРДР, заходи кримінально-правового характеру не вживались.

Так, 09.03.2023 до чергової частини Чернігівського районного управління поліції надійшло повідомлення з Чернігівського СІЗО, яке зареєстровано за № 10638, про навмисне нанесення ув'язненим Я. собі тілесних ушкоджень.

02.11.2023 надійшло повідомлення від ув'язненого Л., яке зареєстровано за № 57646, про нанесення собі тілесних ушкоджень у вигляді подряпин на лівому передпліччі одноразовим лезом для гоління.

У порушення підпункту 1 пункту 1 розділу VIII Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), в управлінні поліції відсутня кімната для затриманих.

Разом з цим, у порушення підпункту 2 пункту 4 розділу IV Інструкції, затримані особи доставлялись до управління поліції (вул. Старобілоуська, 4а) для проведення процесуальних дій без належної перевірки наявності правових підстав доставлення відповідальними по управлінню поліції.

Зокрема, згідно записів у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених (далі – журнал), передбаченому додатком 7 Інструкції, встановлено, що 04.03.2024 о 17 годині 33 хвилини до приміщення управління поліції прибув (зі слів працівників управління поліції) громадянин [REDACTED] якого відразу слідчим слідчого відділу Чернігівського районного управління поліції Ніловим А.С. затримано в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

У той же час, в ході проведення конфіденційної бесіди із громадянином [REDACTED] який утримується в Чернігівському СІЗО, останній повідомив, що фактично був затриманий службовими особами поліції 04.03.2024 близько 12 години 00 хвилин за місцем проживання та лише через деякий час доставлений до приміщення Чернігівського районного управління поліції.

Також, згідно записів у журналі встановлено, що 13.02.2024 до приміщення управління поліції три рази запрошено громадянина [REDACTED] для надання пояснення та проведення бесіди (записи в журналі № 231, 248, 267). В управлінні поліції [REDACTED] перебував 13.02.2024 в період з 09 години 11 хвилин до 12 години 00 хвилин, з 13 години 38 хвилин до 16 години 30 хвилин та з 18 години 10 хвилин до 02 години 40 хвилин 14.02.2024.

Відповідно до протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, [REDACTED] затримано слідчим слідчого відділу Чернігівського районного управління поліції Безкоровайною Є.О. 13.02.2024 о 20 годині 40 хвилин. Однак, згідно додатку до протоколу затримання, оформленому в присутності захисника, наданого регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Чернігівській області, встановлено, що [REDACTED] фактично був затриманий службовими особами управління поліції близько 09 години 13.02.2024, жодного разу не залишав приміщення Чернігівського районного управління поліції та не був ознайомлений з підставами затримання, правами та обов'язками затриманого відповідно до частини 3 статті 42 КПК України.

Ураховуючи вищевикладене, [REDACTED] фактично перебував у приміщенні управління поліції під контролем працівників поліції понад 17

годин. Довготривале перебування затриманих осіб у підрозділах поліції без поміщення їх до кімнат тимчасового затримання призводить до утримання їх в умовах несвободи під контролем працівників поліції у непередбачений законом спосіб, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою, вільним доступом до туалету тощо.

Крім того, відповідно до протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, 01.01.2024 о 19 годині 40 хвилин в приміщенні управління поліції старшим слідчим слідчого відділу Чернігівського районного управління поліції Волковою К.І. затриманий громадянин [REDACTED], однак згідно зауваження, зазначеного у даному протоколі захисником, [REDACTED]. фактично затримано 01.01.2024 о 17 годині в смт. Березне Чернігівської області.

Кримінальне процесуальне законодавство України чітко регламентує дії уповноважених службових осіб, які здійснюють затримання. Хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі, а особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Як результат, у вищезазначених випадках службові особи поліції не зафіксували часу фактичного затримання особи, що призвело до порушень низки її прав, у тому числі, права на свободу та особисту недоторканість.

Зловживання правами затриманих осіб щодо неналежного документування моментів фактичних затримань призводить до того, що процесуальний статус особи залишається невідомим у період коли особа офіційно не була затримана, проте перебувала під контролем працівників поліції.

Факти порушень прав затриманих щодо відсутності у протоколах необхідної інформації вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа «Гриненко проти України» (заява № 33627/06), адже право на свободу та особисту недоторканість має першочергове значення у демократичному суспільстві.

Разом з цим, з інформації отриманої від службових осіб управління поліції, за вищезазначеними фактами службові розслідування не проводились.

Окрім того, при вивченні протоколів про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, в окремих випадках встановлено суттєві порушення щодо їх відповідності вимогам кримінального процесуального законодавства.

Так, у порушення статті 104 КПК України службові особи управління поліції у протоколах про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, не зазначають інформацію щодо часу проведення процесуальної дії.

Зокрема, відсутня інформація про час закінчення складання протоколу у протоколах про затримання [REDACTED].

У порушення вимог пункту 3 Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2003

№ 1561 (далі – Положення), підпунктів 9, 10 пункту 3 наказу Національної поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських», в управлінні поліції відсутня кімната для проведення слідчих дій.

Пунктом 7 розділу VII Інструкції передбачено, що у разі тимчасової відсутності в адміністративній будівлі органу (підрозділу) поліції спеціально відведених та облаштованих службових приміщень або недостатньої їх кількості для забезпечення повноважень поліції опитування й інші процесуальні дії з відвідувачами, запрошеними та доставленими особами можуть проводитися в службових кабінетах поліцейських, визначених керівником органу досудового розслідування, з відеофіксацією таких дій у встановленому порядку.

Відповідно до наказу Чернігівського районного управління поліції від 23.04.2024 № 271, для документування фактів доставлення осіб, проведення опитувань про обставини вчинення кримінальних правопорушень, а також проведення невідкладних та першочергових слідчих дій визначено для використання кабінети слідчого відділу управління поліції, з безперервною фіксацією слідчих дій на відеоносії.

Однак, у порушення вимог Положення та вищезазначених наказів процесуальні дії із затриманими особами проводяться в службових кабінетах без належної відеофіксації таких дій.

Зокрема, не здійснювалась відеофіксація процесуальних дій під час затримання [REDACTED]

та інших, про що зроблено відповідний запис у протоколах.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню у Другій Загальній доповіді [СРТ/Inf (92) 3] наголошував, що електронні записи поліцейських допитів є додатковою гарантією недопущення жорстокого поведження із затриманими особами та надають також значні переваги самій поліції, оскільки виключають безпідставні звинувачення у фізичних чи психологічних знущаннях. Наявність записів здійснених поліцією допитів також зменшить вірогідність навмисної відмови затриманих осіб від попередньо наданих свідчень.

У порушення вимог пункту 17 розділу VII Інструкції в управлінні поліції не обладнано кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками.

Відповідно до вимог наказу Чернігівського районного управління поліції від 23.04.2024 № 271, яким, серед іншого, визначено, що з метою забезпечення прав затриманих осіб на конфіденційне побачення із захисником, тимчасово використовувати кімнату прийому громадян у якості кімнати для конфіденційного побачення, яка обладнана системою цілодобового відеоспостереження.

Однак, незважаючи на вимоги вищезазначеного наказу, конфіденційні побачення затриманих із захисниками проводяться в службових кабінетах працівників управління поліції.

Всупереч вимог пункту 20 розділу VII Інструкції, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим відсутні записи про час закінчення конфіденційних побачень затриманих із захисниками.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу управління поліції, а також приймаючи до уваги те, що:

згідно з пунктом 2 частини 1 статті 22 Закону України «Про Національну поліцію», керівник поліції контролює виконання поліцією Конституції та законів України;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених у Чернігівському районному управлінні поліції, зокрема:

1.1. Відповідно до частини 4 статті 216 КПК забезпечити внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, та невідкладне інформування територіального управління Державного бюро розслідувань;

1.2. Забезпечити належну взаємодію між службовими особами управління поліції та Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України в частині інформування про можливі адміністративні чи дисциплінарні правопорушення вчинені військовослужбовцями;

1.3. Забезпечити належну організацію проведення першочергових дій та реагування на факти отримання тілесних ушкоджень (самоушкоджень) ув'язненими та засудженими у Чернігівському СІЗО;

1.4. Обладнати в управлінні поліції кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками;

1.5. Забезпечити фіксацію фактичного часу затримання відповідно до статті 209 КПК України та своєчасну перевірку наявності правових підстав доставлення затриманих осіб до управління поліції;

1.6. Забезпечити дотримання вимог статті 104 КПК України в частині фіксації у протоколах інформації щодо часу закінчення складання протоколу;

1.7. Забезпечити проведення ефективних службових розслідувань за фактами можливих порушень прав затриманих осіб працівниками управління поліції;

1.8. Забезпечити відеофіксацію процесуальних дій в службових кабінетах, визначених наказом Чернігівського районного управління поліції від 23.04.2024 № 271.

1.9. Забезпечити внесення до журналу інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим інформації про час закінчення конфіденційних побачень затриманих із захисниками;

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

3. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування Чернігівського районного управління поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області на 11 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Коноплястий Сергій (050)-967-95-51

